

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті проаналізовано зміст і особливості застосування методу проектів із метою підвищення ефективності навчання англійської мови студентів ВНЗ. Обґрунтовано переваги його впровадження як ефективного засобу мотивації студентів до вивчення іноземної мови, розкриття їх інтелектуального та творчого потенціалу, розвитку мовленнєвих умінь і навичок. Акцентовано на формуванні самостійного креативного мислення студентів, що сприятиме практичному використанню набутих знань.

Ключові слова: технологія проектів, професійна компетентність, мотивація навчальної діяльності, професійний саморозвиток.

Нові стратегічні орієнтири розвитку сучасної освіти в Україні, прагнення відповідати європейським стандартам зумовили необхідність пошуку підходів до практичної підготовки майбутніх фахівців нового типу. Держава потребує висококваліфікованих кадрів зі знанням іноземної мови, професіоналів, здатних усвідомлено сприймати все нове й прогресивне, готових до генерації та запровадження оригінальних ідей.

Сучасні конкурентоспроможні кваліфіковані фахівці повинні вміти не тільки спілкуватися іноземною мовою, а й володіти достатнім обсягом знань, навичок та вмінь: сприймати матеріал на слух на конференціях, круглих столах і семінарах; працювати в інтерактивному режимі; підтримувати бесіду та вести дискусії на професійні й ділові теми; знаходити потрібну інформацію в Інтернеті або інших іншомовних джерелах; готувати та проводити презентації за певною тематикою тощо. Однією зі складових ефективної реалізації цього завдання є застосування на заняттях іноземної мови методу проектів.

Про застосування проектів у навчанні почали говорити ще на початку минулого століття (Дж. Дьюї, В. Кілпатрік, Е. Торндайк), коли педагоги намагалися знайти засоби розвитку активного самостійного мислення студентів для того, щоб вони вміли не тільки запам'ятовувати та відтворювати знання, а й використовувати ці знання на практиці.

На сучасному етапі розвитку методики вітчизняними (К. Баханов, І. Зязюн, О. Кіршова, Т. Кручиніна, І. Лернер, О. Пехота, О. Пометун, І. Шинкаренко та ін.) та зарубіжними (О. Барменкова, О. Бігич, Н. Вайдал, В. Гузеєва, І. Зимня, В. Копилова, Н. Коряковцева, Н. Пахомова, Т. Покасаєва, Є. Полат, Р. Рибє, Д. Фрайд-Бут, С. Хайнц, Т. Хатчінсон, В. Царькова, В. Черних та ін.) дослідниками доведено можливості, потенціал і переваги методу проекту як засобу навчання та виховання. Однак, попри наявність широкого спектра публікацій, здебільшого науковці зупиняються на про-

блемі застосування цього методу в шкільному навчально-виховному процесі, залишаючи широкий простір для досліджень у сфері вищої освіти, що й зумовило вибір теми.

Мета статті – аналіз переваг застосування та змісту методу проєктів як засобу підвищення ефективності навчання іноземної мови студентами немовних спеціальностей.

За умовами Болонської декларації в процесі навчання зменшується частка аудиторної роботи зі студентом й розширюється застосування інтерактивних форм роботи майбутніх фахівців під керівництвом викладача, тож у сучасній вищій школі частка самостійної праці, самоорганізації, самоосвіти студентів поступово збільшується. У цьому контексті актуалізується значення використання методу проєктів на заняттях з іноземної мови, оскільки саме завдяки йому відбувається зміщення акцентів на самостійність, підприємливість, активність і винахідливість студентів, а викладач виступає в ролі консультанта, спостерігача й координатора.

Є. Полат визначає проєкт “як комплекс вправ або завдань, що передбачають організовану, тривалу, значущу для студентів самостійну дослідну діяльність іноземною мовою, яка виконується як в аудиторії, так і в позааудиторний час” [3, с. 73]. Його метою є усунення залежності студента від викладача шляхом самоорганізації й самонавчання в процесі створення конкретного продукту або вирішення окремої проблеми, взятої з реального життя.

Цілком зрозуміло, що метод проєктів не може замінити собою інші технології та методи навчання іноземної мови, але в сучасних умовах, особливо на немовних спеціальностях, він має перевагу, оскільки може бути використаний у роботі зі студентами, які мають різний рівень мовної підготовки та здібності. Основна ідея методу проєктів полягає в перенесенні акценту з виконання різних вправ репродуктивного характеру на активну розумову діяльність студентів, що вимагає володіння певними мовними засобами. Його застосування перетворює заняття з англійської мови на дискусійний, дослідницький клуб, в якому вирішуються дійсно цікаві, практично значущі та доступні для студентів проблеми. При цьому реалізується найбільша цінність проєктування: індивідуалізація навчання за рахунок опори на суб'єктний досвід і пізнавальні інтереси студентів. Так, наприклад, студентам-правознавцям або історикам цілком можна запропонувати порівняти політичний устрій Великобританії та України, підготувати матеріали й провести конференцію; або студентам напям “Початкова школа” дослідити особливості початкової освіти в США, видати ознайомлювальні буклети та провести їх презентацію, обговоривши плюси й мінуси такої освіти.

Важливо, що цей метод зорієнтований не на інтеграцію фактичних знань, а на їх практичне застосування та набуття нових (досить часто шляхом самоосвіти). Ми цілком погоджуємось з Є. Полат, що головне завдання проєктування – “навчити студентів самостійно мислити, знаходити та вирішувати проблеми, застосовуючи для цього знання з різних галузей,

уміння прогнозувати результати та можливі наслідки різних варіантів рішення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки" [3, с. 75].

Активне включення студентів до роботи над професійно спрямованими проектами різної тематики дає можливість засвоїти нові знання та способи людської діяльності в соціокультурному середовищі. Воно сприяє розвитку конструктивного критичного мислення, навичок самопрезентації й роботи в команді (за умови реалізації колективного або парного проекту), що вдало працює на соціалізацію особистості студента та стимулює мотивацію вивчення іноземної мови.

Зазначимо, щоб сформувати в студентів необхідні мовленнєві компетенції на визначеному програмою та стандартами рівні, необхідна активна усна практика для кожного студента групи, досить успішній реалізації якої, на наш погляд, сприяє застосування на заняттях з іноземної мови проектних технологій. Звичайно, виконання завдань проекту виходить за межі аудиторних занять і потребує подальшої самостійної роботи, але повністю себе виправдовує, оскільки він спроможний забезпечити:

- активність навіть тих студентів, які, як правило, віддають перевагу мовчанню;
- розкриття студентами своїх здібностей, що формує в них упевненість у собі;
- удосконалення комунікативних навичок студентів;
- розвиток у студентів ряду важливих здібностей (спільного прийняття рішень, творчого професійного мислення активності, самостійності в процесі засвоєння знань, індивідуальної й колективної відповідальності за виконану роботу);
- розвиток дослідницьких навичок (у процесі виконання поставлених завдань майбутнім фахівцям доводиться знаходити й аналізувати необхідні теоретичні джерела, підбирати ілюстративний матеріал, робити свої висновки з досліджуваної теми);
- створення передумов для вдосконалення та глибшого вивчення не лише граматики, а й англійської мови в цілому;
- розвиток критичного мислення, оскільки студент змушений застосувати засвоєні знання в практико-орієнтованій діяльності;
- залучення студентів до вирішення проблем, максимально наближених до професійних.

Попри всі зазначені переваги, робота над проектом має ряд недоліків, оскільки вимагає від викладача досвіду, ретельного планування роботи й обговорення зі студентами. Роль педагога дуже важлива саме на підготовчому етапі. Йому необхідно розробити широкий перелік тем, що дають змогу студенту реалізувати власні знання та застосувати особистий життєвий досвід у роботі. Такий підхід підвищить ефективність навчання, мотивацію й допоможе майбутньому фахівцю усвідомлено й умотивовано висловлюватися під час захисту проекту. До сфери відповідальності викладача включено також вибір виду проекту (дослідницький, творчий, ігровий,

інформаційний, телекомунікаційний, мультимедійний), методів роботи, організацію груп, розподіл ролей, урахування рівня успішності з предмета для кожного із членів групи, міжособистісні відносини в колективі, мовну підготовку проекту (лексичного та граматичного матеріалу, розмовних кліше), проведення оціночно-коригувального післяпроектного етапу з обговоренням поведінкових і мовних помилок тощо. Зі свого боку, перш ніж розпочати роботу над проектом, “майбутній фахівець (студент) повинен оволодіти творчими й комунікативними навичками, тобто він має навчитися працювати з літературою, аналізувати прочитану інформацію, вміти користуватися науковими джерелами, висловлювати свої думки, брати участь у бесіді тощо” [2, с. 73].

Таким чином, метод проектів розглядаємо як комплексну систему навчання, в процесі якої студенти набувають знання, виконуючи практичні завдання (професійно спрямовані проекти), що поступово ускладнюються та передбачають організовану, тривалу значущу для студентів самостійну дослідну діяльність іноземною мовою, яка виконується як в аудиторії, так і в позааудиторний час. Це завжди творча діяльність, в основу якої покладена ідея, що відображає сутність поняття “проект”, його прагматичну спрямованість на результат, який отримано при вирішенні тієї чи іншої практично чи теоретично значущої проблеми. Головним є те, що цей результат можна побачити, осмислити, застосувати в реальній практичній діяльності.

На наш погляд, саме відповідальна роль викладача в організації проектної діяльності, інколи слабка методична підготовка, недосконала розробленість дидактичного та навчально-методичного забезпечення процесу ефективної підготовки фахівців засобами професійно спрямованих проектів; неготовність, страх чи небажання викладачів створювати собі додаткові складнощі призводить до того, що проводять професійно спрямовані проекти, попри їх очевидну ефективність, на заняттях з іноземної мови не дуже часто, обмежуючись традиційними методами і прийомами навчання.

Аналіз наукової літератури показав, що метод проектів набуває все більше прихильників, проте відбувається, як вважає Є. Полат [4], змішування й навіть підміна понять. Останнім часом є тенденція називати проектом практично будь-який захід, а відсутність системності в розробці теорії та практики здійснення проектів знижує ефективність іншомовної мовленнєвої й предметної діяльності.

Дослідивши класифікацію проектів, запропоновану О. Аліксійчук та В. Федорчук [1, с. 9], ми визначили типи проектів, які можна застосовувати під час викладання іноземної мови професійного спрямування:

- *за характером діяльності, що домінує в проекті*: пошуковий, дослідницький, інформаційний, творчий, ігровий, інформаційний, телекомунікаційний, мультимедійний, конструкційний, практико-орієнтований;
- *за мірою реалізації міжпредметних зв'язків*: монопредметний, міжпредметний;

- за характером координації проекту: безпосередній, опосередкований, прихований;
- за характером контактів: груповий, міський, регіональний, державний, міжнародний;
- за складом учасників проекту: індивідуальний, колективний, парний, груповий, масовий;
- за тривалістю виконання проекту: довготривалий, середньої тривалості – від тижня до місяця, короткостроковий.

Попри такий широкий вибір, робота над проектами має досить чітку структуру, якої необхідно дотримуватися заради підвищення ефективності навчання. Учені (О. Кіршова, Є. Полат, О. Пехота, О. Пометун, В. Черних та ін.) передбачають такі етапи роботи над проектами:

- 1) підготовчий: вибір та обговорення теми проекту, формулювання проблеми, ознайомлення з новим мовленнєвим матеріалом, розробка структури проекту, обговорення кінцевого продукту та способу його презентації;
- 2) організація роботи: збір інформації (читання текстів, робота з довідниками, інтерв'ювання, анкетування); обговорення першої зібраної інформації, перших результатів у групах, обговорення її в групі;
- 3) проміжний контроль: обговорення способу оформлення проекту, його документування (на цьому етапі студентам пропонується виготовити плакат, буклет, афішу, коротке відео або альбом із невеличкими текстами, малюнки, фото за обраною темою);
- 4) власне презентація: обговорення в групах способів презентації проекту, документування проекту, презентація проекту;
- 5) п'ятий етап – підбиття підсумків: обговорення проекту; оцінювання.

Саме чітке планування й реалізація проектів дають змогу перетворити їх не на розважальний захід, а на ефективний процес навчання та практичної реалізації досягнутих умінь. Слід зауважити, що під час роботи з проектами обов'язково слід урахувати професійну спрямованість майбутніх фахівців, рівень їх підготовленості та рівень складності завдань. Не можна пропонувати завдання, які неможливо або занадто складно виконати. Це знищує головну ідею – “рух від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючись їх відповідного балансу на кожному етапі навчання” [4, с. 18–20].

Висновки. Отже, ефективність застосування проектної технології на заняттях з іноземної мови полягає, насамперед, у тому, що під час виконання проекту вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиток пізнавальних навичок студентів, формування вміння самостійно конструювати свої знання та вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активний розвиток критичного мислення, сфери комунікації тощо.

Метод проектів є ефективним засобом підготовки компетентної особистості, тому що студенти, які беруть участь у проектній діяльності, вчать-ся співпрацювати з іншими, реалізувати дослідницькі та зорієнтовані на

практичну діяльність завдання, набувають досвіду самостійної діяльності, умінь працювати з джерелами інформації, моделювати та розробляти шляхи вирішення поставлених проблем. Відбувається планомірний рух від теорії до практики, гармонійне поєднання академічних знань із прагматичними за умови дотримання відповідного балансу на кожному етапі навчання.

Отже, згадані вище переваги використання методу професійно спрямованих проектів у викладанні іноземних мов не є вичерпаними, що відкриває широкі перспективи для подальших досліджень, зокрема визначення критеріїв ефективності застосування методу проектів у навчанні студентів немовних спеціальностей.

Список використаної літератури

1. Аліксійчук О. Проектна діяльність студентів у процесі опанування навчальної дисципліни “Шкільний курс світової художньої культури та методика його викладання”: навч.-метод. посіб. / О. Аліксійчук, В. Федорчук. – Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка, 2008. – 31 с.

2. Євтух М. Б. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства / М. Б. Євтух, І. С. Волощук // Педагогіка і психологія. – 2008. – № 1. – С. 70–74.

3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / под ред. Е. С. Полат. – Москва : Академия, 2007. – 368 с.

4. Полат Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3–10.

Стаття надійшла до редакції 11.08.2014.

Школа И. В. Метод проектов как средство повышения эффективности обучения иностранным языкам студентов неязыковых специальностей

В статье проанализированы содержание и особенности применения метода проектов с целью повышения эффективности обучения английскому языку студентов вузов. Обоснованы преимущества его внедрения как эффективного средства мотивации студентов к изучению иностранного языка, раскрытия их интеллектуального и творческого потенциала, развития речевых умений и навыков. Акцентировано на формировании самостоятельного креативного мышления студентов, способствующего практическому использованию приобретенных знаний.

Ключевые слова: *метод проектов, профессиональная компетентность, мотивация учебной деятельности, профессиональное саморазвитие.*

Shkola I. Method of Projects as an Approach of Improving of Foreign Languages Teaching for University Students of Nonlinguistic Specialties

Modern competitive qualified professionals must be able not only to use English in their everyday life, but have a sufficient amount of knowledge, skills and abilities: to understand the material at conferences, round tables and seminars by the ear; work online; maintain a conversation and keep the discussion on professional and business topics; find information in the Internet or other foreign sources; prepare and hold presentations on specific topics. One of the components of an effective implementation of these tasks is using a project method for English language teaching.

It is clear that the project method can't replace the other techniques and methods of teaching a foreign language, but in modern conditions especially in nonlinguistic specialties, it has an advantage because it can be used for teaching students who have different skills, abilities and level of language training. The main idea of this approach of teaching English is doing all sorts of exercises which require active mental activity of students, who have to possess definite linguistic skills.

The project method allows us to solve this didactic problem and turns English classes into discussion or research club, where really interesting, meaningful and practically available to students problems are solved. This teaching technology doesn't focus on the integration of factual knowledge. Instead it focuses on practical application and getting the new information (often through self-education).

Active involvement of students to create professionally oriented projects on various topics gives them a possibility to learn something new, to develop their skills and to try new ways of human activity in the socio-cultural environment. It develops constructive critical thinking, self-presentation and teamwork skills (in case of group or pair project), improves the socialization of each student and encourages language learning.

To form necessary students' language competences required by the programs and standards we should provide the active oral practice for every student group. Project technology will be very useful for this purpose. Of course, the tasks of the project go beyond classroom training and require further self-study work, but it is selfjustified, since it is able to provide:

- activity, even those students who tend to keep silence;*
- revealing students' abilities, which provide them with self-confidence;*
- improving communication skills of students;*
- develop important students' skills and abilities (making collaborative decisions, professional creative thinking, activity and autonomy in the process of learning, individual and collective responsibility for work done);*
- development of research skills (doing tasks the future professionals have to find and analyze the necessary theoretical sources, select illustrations, make conclusions);*
- creating conditions for improving and a more thorough studying not only grammar, but other aspects of language;*
- development of critical thinking.*

Thus, the project method is considered as an integrated system of education, possessing which students get knowledge, doing practical tasks (projects) that gradually become more complicated, and involve an organized, long and meaningful for students foreign language research activity. This work can be done both in the classroom and outside of classroom time.

Key words: *project method, professional competence, motivation, learning activities, professional self-development.*